

Тырныауузга - жангы комбинат

Ахыры. Алып 1-чи бетдеги.

Россияде биоглобокке бу тирилени чыгарган жалаңда Ново-Орловский комбинаты. Бизни кыялдын промышленностуну волюнтаризмдэн бля молибденден изилени оп протиртеге жамалтамайт. Таш кыялдарына рынокдарында уа ооган жылдан бери бу тирилени сабу тохташканды. Аны себепти Тырныауузга магадан чыккан жерни узак болжалга салмай хайырларга керекти деген оомлук келгери кенгеште.

КыМРде «Русгидро» ачык акционер обществону башчысы Отарланы Куурман кенгеше кыяшканы Тырныауузу таш байлыктандыруу комбинатын киргизтирген болжалыны ичинде жангыртуу онларныа бютоцда тынгы кыярга эмада тизе багыт бирерге

чакырганды. Нек дегенде прдпритияны кеп кыялмай жангыдан ишлерге керекти. Жер тобондо чыгаргырга казыр халда биоглобокке 600 миң тонна магадан асыралы турды, дегенди ол. Жангы технологияны хайыры бля аны жер башына чыгарыуу кыяранларын азайтырга да амал барды.

Отарланы Куурман дагында прдпритияны кеп кыялмай жангыдан ишлерге керекти деген оомлук келгери кенгеште.

КыМРде «Русгидро» ачык акционер обществону башчысы Отарланы Куурман кенгеше кыяшканы Тырныауузу таш байлыктандыруу комбинатын киргизтирген болжалыны ичинде жангыртуу онларныа бютоцда тынгы кыярга эмада тизе багыт бирерге

чакырганды. Нек дегенде прдпритияны кеп кыялмай жангыдан ишлерге керекти. Жер тобондо чыгаргырга казыр халда биоглобокке 600 миң тонна магадан асыралы турды, дегенди ол. Жангы технологияны хайыры бля аны жер башына чыгарыуу кыяранларын азайтырга да амал барды.

Отарланы Куурман дагында прдпритияны кеп кыялмай жангыдан ишлерге керекти деген оомлук келгери кенгеште.

КыМРде «Русгидро» ачык акционер обществону башчысы Отарланы Куурман кенгеше кыяшканы Тырныауузу таш байлыктандыруу комбинатын киргизтирген болжалыны ичинде жангыртуу онларныа бютоцда тынгы кыярга эмада тизе багыт бирерге

чакырганды. Нек дегенде прдпритияны кеп кыялмай жангыдан ишлерге керекти. Жер тобондо чыгаргырга казыр халда биоглобокке 600 миң тонна магадан асыралы турды, дегенди ол. Жангы технологияны хайыры бля аны жер башына чыгарыуу кыяранларын азайтырга да амал барды.

Отарланы Куурман дагында прдпритияны кеп кыялмай жангыдан ишлерге керекти деген оомлук келгери кенгеште.

КыМРде «Русгидро» ачык акционер обществону башчысы Отарланы Куурман кенгеше кыяшканы Тырныауузу таш байлыктандыруу комбинатын киргизтирген болжалыны ичинде жангыртуу онларныа бютоцда тынгы кыярга эмада тизе багыт бирерге

ШУРГУЛУ ДАТА

Ауур палахны тыйганлагга - хурмет эм бюсюреу

Тиюене-Чернобылда жыйырма беш жыл мындан алгга болган авария салган каталаны кетериге кыяшканы эгериниуе юнонде Исхожда алапы хурметлерине эсгерте ишленилки жерде кыска митинг болганды. Анга КыМР-ни Президентине Председатели Иван Гертер, аны заместители куулугун толтурган Хату Сохроков, республиканы Парламентини Урунуу, социальный политика эмада саулук саклау жаны бля комитетин председатели Жанатайланы Салим, министрстволаны, ведомстволаны башчылары, чернобыльчыла, жамуат организацианы келерини, школчула да кыяшканды.

жылпаны саулукту жашагырга зоигойени билдиреде,- дегенди.

Украины кыонак, журналист Михаил Колчинченко уа куулу кыарында халкыдан салам келтиргенди. Малклары, кыбарлары жашла 1986 жылда этген кишиликерин аны жеринде бир заманда да унутмазгыны айтканды. Биз аланы эден кетерик тыйбойго, аны бизни жигиттерибиздегиде.

Школчула улу болмаган композицины киргизгенди. КыМР-ни Муслимманлыны дин управленисини председателини заместители Мисирланы Хазыр, орус киисини башчысы олец Валентин Бобильев да мусулман эм православный дин куулуктары бардырганды.

КыМР-де «Чернобыль» жамуат организацианы председатели Хасан Хаболов а жыйылганлары Чернобылда өлгөнлери хурметине бир минутну шок сөөлсирге чакырганды. «Биз, ары кетип бара, манда кыялган жуукларыбызны, тенгерибизни, жершерибизни өслеринден сергеште эдик, мындан ары аллай кыялыбызны бир инсанды санамасын», дегенди ол.

Митинги аягында Чернобылда аварияны кыялыбызлары кетериге кыяштып өлгөнлери хурметине эсгерте ишленгени салынган ташны кыялына толе салынганды. Чернобыльчлени бир кызуумна ол кун Нальчик шахары аскер комиссариатыны жыйылуу бардырылуучу залында эзде кыялык белгиле да берилгенди. Алапта тийишли болганы араларында Шугарганы Анатолий, Лёпалканы Николай, Хасан Гертов, Василий Браткин, Василий Прищенко, Сергей Слесаренко, Хасан Махотлов, Сергей Киншашов да бар зиле. Белгилени «Чернобыль» жамуат организацианы шахар советини председатели Алик Хазудгов бергенди.

Иван Гертер Кызарты-Малкларны Президентини чернобыльчыла абрацинысын окуганды. «Олап юноден бери жыйырма бля беш жыл озганды. Апыл ол өслер кылени эслеринде кыялы, бюсон да аркы жикерин тийретиледе. Кыялыбыз тошгөндө, битеу халк да бирден озгөндө. Эр киши саулуктарына заран келгени биле да турганай, арха турмаганды. Алапы келерин арабыздан кет-

гендиле. Саулуга, өлгөнлөге да баш урабыз. Биз аланы озбизден кетерикчи, саулуга да кылуубузда келгенина кюн сайын да кыялыбызды тирүүлүбүз», деп айтылды анда.

Иван Гертер кеси Чернобыль катастрофасы кетериге кыяшканы алыгызына, аны киргенин, кеп шүөхлөрдү да андан сора өлгөнлери да айтылды. Алай кыялыбызны бир инсанды санамасын, дегенди. Хаути Сохроков Чернобыль аварияны кетериге республикадан 1400-ге жуук адам барганын, алардан келери өлгөнлери, ауру тапханлары, инвалид болганын да жарсы айтканды. «Сау кыялган ликвидаторларга, өлгөнлери койорлерине да РФ-ни эм КыМР-ни башчылары дайым да болушук этгени туралды, мындан ары да этерикиде. Букасында чернобыльчыла 50 проценти социальный болушук аладыла. Ала коммунальый мушшуа юноч хаккы жартасын төлөйдү. Алапы саулуктары жол сайын тийиледи», дегенди.

Хаути Хазртович байрым кюн Эссентукиге барганын, анда Чернобылда катастрофаны катарларын кетериге кыяшканы бля байлыгыны волпрослагга аталган жыйылууда болганын юосонден билдиргенди. «Алыкы алапы кеп жарсылары бардыла, артында саулуклары бля хал оосанды. Жыйылууда чернобыльчыла болуларын илгендируу амалары озсолгөндө», дегенди.

Жанатайланы Салим а, чернобыльчыла айлангыш былай дегенди: «Ол эм оюнча жашына да сора ары. Алапта кылуубуздан келгенина болушуктуз. Ингичилени, наркоманын юосонден билдириледе», дегенди.

Лариса Ахматовна «Бир социальный телефонун» дагында бир итти жаны болганын айтканды.

КыМР-де «Чернобыль» жамуат организацианы председатели Хасан Хаболов а жыйылганлары Чернобылда өлгөнлери хурметине бир минутну шок сөөлсирге чакырганды. «Биз, ары кетип бара, манда кыялган жуукларыбызны, тенгерибизни, жершерибизни өслеринден сергеште эдик, мындан ары аллай кыялыбызны бир инсанды санамасын», дегенди ол.

Митинги аягында Чернобылда аварияны кыялыбызлары кетериге кыяштып өлгөнлери хурметине эсгерте ишленгени салынган ташны кыялына толе салынганды. Чернобыльчлени бир кызуумна ол кун Нальчик шахары аскер комиссариатыны жыйылуу бардырылуучу залында эзде кыялык белгиле да берилгенди. Алапта тийишли болганы араларында Шугарганы Анатолий, Лёпалканы Николай, Хасан Гертов, Василий Браткин, Василий Прищенко, Сергей Слесаренко, Хасан Махотлов, Сергей Киншашов да бар зиле. Белгилени «Чернобыль» жамуат организацианы шахар советини председатели Алик Хазудгов бергенди.

Тюзонлей Байламалык

Жарсылуу сөлөшигуле

Билдиргенбизча, КыМР-ни Урунуу эм социальный айнаыуу министрствосу 2011 жылда 20-чы апрельде «Бир социальный телефон» деген ат бля республикада жашагына бля тюзонлей байламалык кутургананды.

Ол кюн министрствону жыйылуу бардырылуучу залында компьютерле, телефонла да эртенликке сагыт тогуздан окуяна ишлеп болшуга хазыр этилген эдиле. Ол дошдан туююл жон кирди, алапта кеп да бармай жан киреди. Сөлөшгөнлөге уа министрствону бөлүмлерини таматарлары Балаланы Жанжика, Шауаланы Ольга, Мадина Тлюпова, Амина Маремукова, Мадина Абидова жуупла бергенди. Гражданды бля тюзонлей байламалыкы ишине бу жыйылым Парламентини Жаш төло палатасын келерини Гуптоайлы Тимур да келген эди.

Саят төртте сөлөшгөнлени саны жыйырмадан атылган эди. Биринчи болуп Нальчикден школчу сабийге жарымуларын билдиргенди. Алапы кеп тюрло оосулары бар эди. Бирде жуан табарга кыяын окуя эмада. Сөз юочон, кылуубуздан келе эсе, ЕГЭ болмакча этигиз дегенле болгандыла,- дейди КыМР-ни Урунуу эм социальный айнаыуу министрствосу департаментини информация-аналитика бөлүмюна башчысы Беккиланы Лариса.

Дагында ол шёндю адамла кыаты жоректи, сансыз болгандыла деген халарла терс болганын, адамаланы кеслери юочон угтай, башхала юочон кыялыны сөлөшгөнлери киргизгенин белгилегенди. Кыошунда жашагына бир бирлерин кимден да иги билгенлери юочон болур, асламында, кыайгы этип, жарсып, ала сөлөшөдиле. Атапары, аяларды да кыармай кыюкт кетген сабийлени, жангыз кыялган кыялраны юосондерин тынгсыз болуп билдирдиле.

Сөз юочон, республикабызны элдерин биринден а былай айты сөлөшгөнлөди: «Бир тишлери, эки жетийилки этигичини кыюкт, саякытызга жорюкт айланга, ол кыялган кыялычыклары уа жетижылкы эгешчилери кыярады. Алапта бир тюрло болушук эталсагыз эди».

Жарсыуга, ата-анала, акылбалык болмаган сабийлени айтты, ингичилик бля, наркомания бля коршөгөнлери юосонден билдириле көпдөле. «Насыкча,- дейди Лариса,- сабийлени туюен этедиле, алапта улуу кыялыны сапылдага деген билдириле жокунда. Эштанда, аны сыл-

тату бизни ол жаны бля миллет сезимибиз башха тюрло болганында. Сөзсөз, телефон бля айтылган, Интернет бля да жибрилген хар билдирүү да эсге алынырыкты. Алапы барысын да бирге жыйыштырганыбыздан сора ары? Алапта кылуубуздан келгенина болушуктуз. Ингичилени, наркоманын юосонден билдириледе», дегенди.

Лариса Ахматовна «Бир социальный телефонун» дагында бир итти жаны болганын айтканды.

Дагында ол шёндю адамла кыаты жоректи, сансыз болгандыла деген халарла терс болганын, адамаланы кеслери юочон угтай, башхала юочон кыялыны сөлөшгөнлери киргизгенин белгилегенди. Кыошунда жашагына бир бирлерин кимден да иги билгенлери юочон болур, асламында, кыайгы этип, жарсып, ала сөлөшөдиле. Атапары, аяларды да кыармай кыюкт кетген сабийлени, жангыз кыялган кыялраны юосондерин тынгсыз болуп билдирдиле.

Сөз юочон, республикабызны элдерин биринден а былай айты сөлөшгөнлөди: «Бир тишлери, эки жетийилки этигичини кыюкт, саякытызга жорюкт айланга, ол кыялган кыялычыклары уа жетижылкы эгешчилери кыярады. Алапта бир тюрло болушук эталсагыз эди».

Дагында ол шёндю адамла кыаты жоректи, сансыз болгандыла деген халарла терс болганын, адамаланы кеслери юочон угтай, башхала юочон кыялыны сөлөшгөнлери киргизгенин белгилегенди. Кыошунда жашагына бир бирлерин кимден да иги билгенлери юочон болур, асламында, кыайгы этип, жарсып, ала сөлөшөдиле. Атапары, аяларды да кыармай кыюкт кетген сабийлени, жангыз кыялган кыялраны юосондерин тынгсыз болуп билдирдиле.

Сөз юочон, республикабызны элдерин биринден а былай айты сөлөшгөнлөди: «Бир тишлери, эки жетийилки этигичини кыюкт, саякытызга жорюкт айланга, ол кыялган кыялычыклары уа жетижылкы эгешчилери кыярады. Алапта бир тюрло болушук эталсагыз эди».

Медицина

«Битеу эсни, заманны да кыягытлагга угтай, саусузлагга берирге»

Москвада медицинада ишленгени битерусей формуллары бардырыланды. Анда саулук саклауны баш магыналы борчлары озсолгөндө. Алапы араларында врачланы социальный болуларын медицина учуредияланы ырыксы-техника базаларын илгендирууге, уста карданы хазырлагга энци эс бурулганды.

Форуму ишине РФ-ни Правительствону Председатели, «Единая Россия»-партияны башчысы Владимир Путин кыатышканды. Кесини сөлөшюунде ол властын битеу органдары, врачла да халкыны санын өсдорюрге, хар адамны да саулугун юочондирюуге айрып эс бурурга керек болганын чертеди. Ата журту саулук саклауны ишине кепден бери чырмаууга этип келген бир иш тохтатырга керекти- врачланы бля мердестраланы асламысында керекиз болган жазуулдан кылуулуга, керти окуяна, керек болган шартланы уа, ол санда саусузу аурганганы жазуу, электрон амалга кечюорюрге керекти, дегенди ол.

милларда сом бөлөнорюкчө».

Алай, аны оюмуна кер, жалаңда ача бля саулук саклауны баш магыналы борчлары озсолгөндө. Алапы араларында врачланы социальный болуларын медицина учуредияланы ырыксы-техника базаларын илгендирууге, уста карданы хазырлагга энци эс бурулганды.

Форуму ишине РФ-ни Правительствону Председатели, «Единая Россия»-партияны башчысы Владимир Путин кыатышканды. Кесини сөлөшюунде ол властын битеу органдары, врачла да халкыны санын өсдорюрге, хар адамны да саулугун юочондирюуге айрып эс бурурга керек болганын чертеди. Ата журту саулук саклауны ишине кепден бери чырмаууга этип келген бир иш тохтатырга керекти- врачланы бля мердестраланы асламысында керекиз болган жазуулдан кылуулуга, керти окуяна, керек болган шартланы уа, ол санда саусузу аурганганы жазуу, электрон амалга кечюорюрге керекти, дегенди ол.

юйорлерини кыадарлары, бизни кыярыбызды да келир заманы.

Биз белгилеген тюрленюунде бек кеп ача керекти, алапы Россиян граждандары кыуумларыны, бизге ышаныуларыны багысы андан да уллуду. Аны себепти бизни барыбыз да борчубуз бирди- алапы ышаныуларыны кертин болууга, бизден келери чыкмакча этерге. Аны толтуруга бизни кылуубуздан келикди деп алай кыярамай,- деп чертегени Владимир Путин.

Биз форуму юосонден республикада бир кызуум адманы оюуну соргобыз де, ала бля бизни шагьрей этебиз.

Нальчикде 4-юо номерли поликлиниканы баш врачы, «Единая Россия»-партияны шахар бөлүмюно политсоветини члени:

«Участка врачланы ишлеу жоруктарыны юосондерин премьерини азынаны тюзге санайла. Керти окуяна, ала керекиз жазуулагга заманларын асыры кеп кыраталды. Кыягыт иш а кепден кеп болуп барды. Тюрло-тюрло тинтучюлеге амбулатория карталаны толтуруп бериле тошеди. Саусузга заман аз кылады. Аны себепти бу ишине бычымай тюзтеирге керек болуп туралды.

Медицина учуредияланы рейтингин ачыкка да бек тюзю. Алай этигос, кеслери иштерин тийишчилеги бардыралмаган учуредияла тюзелери, бирлени уа ол бютоцда иги ишлерге келдирири.

Энди уа «Саулук саклау» миллет проект кыялганын иги ишге санганын билдирге суюе. Аны чеклерибиз биз тюрло-тюрло диагностика оборудовани, шёндю медицина техника кылуу болганды. Ала саусузлагга багызуу, алапы аургуларын тохташдыруу да илгендирирге он бергенди.

Муратин БОГАТЫРБЕК

республиканы физкультура диспансине баш врачы:

«Мен ачык этгенде, регион властын да саулук саклауны ишине илгендируу жаны бля энци программалары болууга керектени. Кызарты-Малкларда «Саулукту жашуу эту, ол санда арагыт, тютюн ичиюу азайтуу» деген республикалы программа барды. «Единая Россия»-партияны «Росси» биз кеп халарга керекти» деген проекти да ма м уранты туталды. Алапта халкыны саулукту жашуу этерге юйортеге бек магына берилди.

Ол борчу толтуруу амалларын бирлери Саулукуну араларын кырауду деп алай кыярамай. Бизде шёндю аллай эки ара барды.Нальчикде физкультура диспансине эмада «Пролетарда район болшунда.

Мурат УМЕТОВ

КыМКСу-ну медицина факультетини терапия кафедрасынн таматасы:

«Адамаланы саулукту жашуу этерге юйорте юочон, аллай программаланы жарышдырырга керекти. Алапта тюрло-тюрло учуредияланы саулукту жашуу этууу келгендируу мадаралы шарт киргезторге тийишлиди. Экинчиден, «гражданин саулугуну паспортун» республикалы даражада кыраууну магынасы да уллуду. Дагында окуучула, ишлеген адамла барысы да Саулуктуну араларында саулуктарына дайым да кыяратып турууча этерге керекти деп алай окуялай.

КыМКСу-ну медицина факультетини терапия кафедрасынн таматасы:

«Адамаланы саулукту жашуу этерге юйорте юочон, аллай программаланы жарышдырырга керекти. Алапта тюрло-тюрло учуредияланы саулукту жашуу этууу келгендируу мадаралы шарт киргезторге тийишлиди. Экинчиден, «гражданин саулугуну паспортун» республикалы даражада кыраууну магынасы да уллуду. Дагында окуучула, ишлеген адамла барысы да Саулуктуну араларында саулуктарына дайым да кыяратып турууча этерге керекти деп алай окуялай.

Татьяна ФЕДГЛОВА, «Единая Россия»-партияны КыМР-де бөлүмюно исполкомуну пресс-секретары

Кыонагы кепню - шуёху кеп

юосонден кыска билдирюу этиледи эмада видеофильм киргезюктөдө. Биринчи эм экинчи проектерге кыатышкан жашла бютоцногу кыонаклагга, кыонакбайлыкка да наыйкат сөзлөрүн айткандыла.

«Нальчук» сабий тую-юн коллектив терс телсеулеры бля, Балаланы Ислам, кырандаша Бербековла, Елена Дыгова уа аруу аузалары бля жыйылганлары кыуандыргыандыла.

Проекте кыатышканын жыл саллары 14-ден 16-га дөридиле. Ала бир бирлеринде кыонакда беш кун турлукудула. Ол кезюуде турган юйорлерини жашуу халлары, адат-терелери бля шагьрейлендик

Ахыры. Алып 1-чи бетдеги.

Хаути Хазртович бу жол он-тёрт жаш адам бир бирлеринде кыонакда турлукуларын билдиргенди. Бу проекте кеп жангы зат да кийрилгенин айтканды.

Татьяна Хашхожева уа бек алгга бу проекте кыатышканын КыМР-ни Парламентини Председатели Чеченланы Анураны, депутатларында аталарынды алгышлагганды. Бизни халкларыбыз да жау кыонакты келес окуяна, анга кыонакбайлык этилмей кыялманын эсгергенди. Аны оюмуна кер, былай проекте республикада мамырлыкты, келишүүчюк саулукту саулукка себептик этедиле, аны себепти алапы айнагырыга керекти.

ООН-ну Сабий фондуну координатору Мурат Шиханов «Кыонакбайлык» ЮНИСЕФ Север Кавказда бардырырга белгилеген кеп ишленден бири болганын билдиргенди.

Жыйылууда дагында Черкелени Георгий, КыМР-де Муслиманланы дин управленисини председателини

Биринчи проекте кыатышканы.

орунбасары Анзор Емкучев, орус бабас Виталий, Абдулпаланы Мустафа, башхала да өйлөшгөндө. Ала, «Кыонакбайлыкты» магыналыны белгиле, бизни ата-бабаларыбыз Улуу Ата журт урушунда миллетлени араларында жарышуулук, келишүүчюк болуларын юочон хорлагыларын, андан сора жылда халкы молкюно агысы ослер сагында да ол себептик этгенин эсгергенди.

Алгын проекте малкларыла, кызартылыла, орусула кыатышкан эселе, энци ол кеп миллетли болганды. Анга дагы-ыстангыла, догериле да кыошугандыла.

Кыонакбайлык, кыонакбайлык этерик жашла кезуу-кезуу сахнага чыгында. Алапта «Кыонакбайлыкты кодексини» саугагы уа белги келерге берилди. Жашла кеслери юосондерин кыска билдирюу этедиле. Кызартыла улуу кыранда уа ал жылда проект кыалай бардырылганын

Хаути Хазртович бу жол он-тёрт жаш адам бир бирлеринде кыонакда турлукуларын билдиргенди. Бу проекте кеп жангы зат да кийрилгенин айтканды.

Татьяна Хашхожева уа бек алгга бу проекте кыатышканын КыМР-ни Парламентини Председатели Чеченланы Анураны, депутатларында аталарынды алгышлагганды. Бизни халкларыбыз да жау кыонакты келес окуяна, анга кыонакбайлык этилмей кыялманын эсгергенди. Аны оюмуна кер, былай проекте республикада мамырлыкты, келишүүчюк саулукту саулукка себептик этедиле, аны себепти алапы айнагырыга керекти.

ООН-ну Сабий фондуну координатору Мурат Шиханов «Кыонакбайлык» ЮНИСЕФ Север Кавказда бардырырга белгилеген кеп ишленден бири болганын билдиргенди.

Жыйылууда дагында Черкелени Георгий, КыМР-де Муслиманланы дин управленисини председателини

орунбасары Анзор Емкучев, орус бабас Виталий, Абдулпаланы Мустафа, башхала да өйлөшгөндө. Ала, «Кыонакбайлыкты» магыналыны белгиле, бизни ата-бабаларыбыз Улуу Ата журт урушунда миллетлени араларында жарышуулук, келишүүчюк болуларын юочон хорлагыларын, андан сора жылда халкы молкюно агысы ослер сагында да ол себептик этгенин эсгергенди.

Алгын проекте малкларыла, кызартылыла, орусула кыатышкан эселе, энци ол кеп миллетли болганды. Анга дагы-ыстангыла, догериле да кыошугандыла.

Кыонакбайлык, кыонакбайлык этерик жашла кезуу-кезуу сахнага чыгында. Алапта «Кыонакбайлыкты кодексини» саугагы уа белги келерге берилди. Жашла кеслери юосондерин кыска билдирюу этедиле. Кызартыла улуу кыранда уа ал жылда проект кыалай бардырылганын

Балаланы Ислам жырлайды. диле барган элдерине жаш төлө бардырган ишлеге тирки кыатышкырыдыла.

Жууук заманы ичинде республиканы элдерине бу ашы эмада өгурулу ишке кыатышкан салган терс башхала чагырыкыдыла. Ала миллетлени араларында шүөхлук болууларыны белгилери блямалкыдула.

М. АДИЛОВА.

Суратны автор алганды.

Суратны автор алганды.

Суратны автор алганды.

Табигыйат эм биз

Жугьтурла адамлагга жууукчлашадыла

Къабарты-Малкъар кырал бийик тау заповедник 1976 жылда кавказ жугьтурну саксар ючюн къуралган эди. Кърдиди, бу кийик жануарлары саны асгени, анданон хата жетмединги, закон бла сакланганын аныгыланча, Холм-Бзынгы тарында ига да эншге энгенди. Ол неди, алау улаклары бла ойпан айланганларын, жууук барып, суратха алдырырчады.

Заповедник бизни республиканы тау тарларыны беишин биш жануарларды. Башкача айгакъ, Хазиндон, Сухан, Огары Малкъар, Бзынгы, Башыл бѣломлере юешининди. Ага 1985, 1988 жылдада 30 минг гектар жер къошулган эди.

Заповедник директору заместители Уналаны Илмас айтанга кѣре, биониклоде анда ишленге 53 минг 300

Бийик тау жерлерде жануарла, битимле да аздыла деген ому журюйдю. Алай алауны къорулаган жерде къуру жугьтур сакъланы къалмайды. Кавказ агъач тауукъ, жумарукъ, жыртыч къанатылыны да бир къаууму мында кесел-

Солдан онгга: Уналаны Илмас бла Аккылан Музжитиг.

Жугьтурла улаклары тау бийикледе юйретдиле.

Заповедникде къанатылы.

гектар жерни сакъландыла. Былай къайгырылукучу хайырланд тауларыбызда, агъачларыбызда айу, сюле-син, бѣрю, къабан, толкю, къоян да бардыла. Бир-бирде

рин эркин журютедиле, алауны саны да кѣбейди. Бу тийреде асген битимли 25 проценти жаланда бизни тауларда бардыла. Юй малланы саны азайгъ-аны, къайын четегитки да

МАМАИЛЛАНЫ Алай.

ОКЪУУ

Къырал экзамен - сынау жалда

Аныкойну орта школунда, Россейни окуу юйлерде болгъанча, 11-чи класлада бир къырал экзаменлери сынау хабда бардырылганды. Ары Чегем районну Тѣбен Чегем, Хушто-Сырт, Буунгу, Звездный эм Шалушка элпеден 171 окуучу келгенди.

Орус тилден сынау экзамен къалай барганына къараргъа КъМР-ни Билим Бѣрмю эм илму министрствосуну, Чегем район Билим Бѣрмю управлений-сыны келечилери келген эдиле. Аныкойну школунда барды-

рылган экзаменге башчылык этген, управлений инспекция эм контрол бѣлкомно таматасы. Куулийланы Жаннетта улуу магына бергенди. «Кѣле экзаменге берилген сагыт мардадан иги да айгъа чыкгандыла. Алауны алгъанларына кѣре, ол къыйын тююк эди».

ЭЛЕКЦИАНЫ Хасан.

СУРАТДА: Аныкой эми школунда ЕГЭ сынау хабда бергъан кезиу.

ЗАКОН ЭМ АДЕП

Терслигин боюнуна ала билген — ол да кишиликти

Бусгаытда адамлыкны, адепин, намысны юсюнден кѣп айтылды. Артыкда жолучулары бир бирлерине сакъ болууларына эчки магына бериледи. Алай, авария этип, аварияны бастырып, анга къармай, болушмай кетген водителгере не айтыргъа болуукду?

Жолда жоруюно жоруклары 2.5-чи пункти авария этген водителгере кылай журюторге кереклисин юсюнден шарт айтылганды. Ол былай болумгъа тоусе, ачыгъанна онгуну, билгенине кѣре, медицина болушукъ этерге, «Терк болушукъ берген» машинаны чакъырырға, керек болса, аны медицина учредженигъа жетдириге тийишиди. Жарсыгъа, кѣле ол борчлары толттуруу орунуна, адамлыкларынан таз этип, жан аурутууну къулакларына алмай алайдан къачып кетсе, Ала замандында болушукъ сау къалыр эсе уа.

Алай мударлык этгенни къоркъакълыклары, кой-сюзюкчлери алау не аман ишге да тортедиле. Адамны озгусулгун кѣре тургъанлай, башын алып, къачып кетген водителгере кылай аныламайды, конлени биринде ол эм аны ахулары да алай болумгъа тоюшуп къалыпкларыны.

«Эй, мен да адамга деген водителге, алай къыйынлык сынагъанга бир аз аурутургъа унутмагъыз. Медицина болушукъ этип бошгъа аныгъа кылай, жол-патлыгъа службаю постану неда акылажна сѣлешип, болууну аныгъа аныгъа кылай. Ол заманда кесигини терслигини тюзетрге, тинтиу ишлени терк эм таныгы бардырырға, аварияны сылтауларын, чурумлары тийишли органлагга аныгъа аныгъа болушукъсуз. Алай бла терси жазагъа тартыргъа, кезинде башына бош этерге къолдан келгиди.

Былай шарты да унутургъа жарамайды. Авария болгъан жерден къачып кетген водителгере битеу терслиги боюнуна алып кылады. Кѣбосонда уа ала не кеф болуп тургъанлай рульгъа олтургъанлайды, не автомашина журюторге эркинликлери болмагъанлайды, неди биреу-

но автотранспортун оюруп кетгендиле.

Энди уа закон аллайлагга къалай къарагъанын эсге салайыкъ. РФ-ни Административ-право нызамгъа булукъ этууну кодексини 12.27-чи статьясыны 1-чи кесегине кѣре, жол-транспорт авария этип, алайдан къачып кетгенге 1000 сом тазир те-ледиле. Кодексини ол статьясыны 2-чи кесегине тийишлиликде бир жылдан, жол бла жарым жыл автотранспорт журюторге эркинликлери тазир те-ледиле неда 15 суткагъа тутмакълык сынаидыла. РФ-ни Уголовный кодексини 264-чо статьясына кѣре уа, авария этип, адамны саулугъуна заран тошорган неда аны жашауун озген эсе уа, 3 жылдан 7 жылгъа дерги уголовный жууапха тартылады.

Былай осал ишлени юсюнден не кѣп айтыла эсе да, жарсыгъа, авария этип, алайдан къачып кетгенлени саны азаймайды. КъМР-де МВД-ны ГИБДД-сыны жол-патлыгъа службаю полкуну къарауунда болгъан жоллада (Федеральный эм Нальчикда) 2011 жылны озгъан 3 айында 61 жол-транспорт

БЕЪОЛАНЫ Фатима.

КъМР-де МВД-ны ГИБДД-сыны жол-патлыгъа службаю полку.

Фулбол

Бир бири акъылларын ангылап ойнаргъа сынамлары жетмегенди

Бийик юн «Спартак-Нальчик» къонокда москвачы «Спартак» бла «Лужники» стадионда тобшгенди. Майдын мелерине турнир таблицада болумлары игиленди журючюн, оюнда хорамлай амал жетди. Карпинни футболчулары, болгъан кючлерин салып, матчы 1:0 эсеп бла бошгъандыла.

Биринчи таймда нальчикликелескерин иги кѣргюзтѣп башлагъан эдиле. Ала, биригип, тирреке къымылдай эдиле, артыкда Игорь Портнигин. Ол бир неча кѣре москвачыны къабакъ эшиклерине къоркъуу салырмагъанды да къоршегенди. Ала, майдагъа ортасын толусундай къонок Гиди майданчы ортасын болумгъа тошор эдиле.

Жаланда Марк Гиди бла Дмитрий Комбаров бир затла этерге къоршегендиле ансы. Экинчи жууукъдан топну мойшогу ашырыуу бла айырмалы болгъ-

аркинлиги жокъ эди. Ол алына келген топну къабакъ эшиклене узакъ мойшошоне ашырганды.

Биринчи голдан сора москвачыла, кѣлгенин, бир кесек тирреке ойнап, чабуулулкъа да этип башлагъандыла. Къонокла алагъа жууап бериге къоршегендиле, алай къолларындан жуукъ келмегенди.

Карпин капитанни алышып, майданга Веллитонну орунуна Шешуковну чыгаргъанда, Эштреков да Миличин къошады оюнга. Андан сора москвачыла дагъыда бир гол уурурга аздан къылгъандыла. Комбаров топну тазир майдандануруп, тююзлей нальчикликелени къабакъ эшиклерине ашырганды. Алай финли вратарь Отто, аны уста тыйып, матчы жигити болгъанды. Жарсыгъа, саулай команданы юсюнден алай айтырча тоюлды, ала экинчи таймда бек осал ойнагъандыла.

Тюбешу бошлагъандан сора бардырылган пресс-конференцияда «Спартак-Нальчик» баш тренери Владимир Эштреков матчы юсюнден былай айтырды: «Мени оюумга кѣре, биринчи таймда кесибини тийишли кѣргюзтѣмиз. Бизни эки кѣре гол ууру онгубуз да болгъанды, алай алауны кереклисин хайырланмагъанды. Топну къабакъ эшиклерге ычымдыргъанбыздан сора уа бир бири акъылларыны аныгъа ойнаргъа сынамыбыз жетмегенди».

ОСМАИЛЛАНЫ АЙШАТ.

РОССЕЙНИ ЧЕМПИОНАТЫНЫ 6-ЧЫ ТУРДАН СОРА ТАБЛИЦАСЫ

Команда	О	Х	Тб.	Къ.	Т.	Оч.
1. Зенит	6	4	1	1	11-6	13
2. Кубань	6	4	0	2	7-4	12
3. ЦСКА	5	3	2	0	9-2	11
4. Локомотив	6	3	1	2	9-6	10
5. Волга НН	6	3	0	3	8-4	9
6. Краснодар	6	2	3	1	5-5	9
7. Rubin	6	2	2	2	5-4	8
8. Анжи	5	2	2	1	3-3	8
9. Динамо	5	2	1	2	6-7	7
10. Ростов	6	2	1	3	8-9	7
11. Спартак	6	2	1	3	4-9	7
12. Терек	6	2	1	3	2-4	5
13. Спартак-Нальчик	6	1	2	3	4-7	5
14. Крылья Советов	5	1	2	2	2-5	5
15. Амкар	6	1	2	3	4-8	5
16. Томь	6	1	2	3	3-7	5

Спорт

Бизниклиге тенг жокъ эди

Омск шахарда кикбоксингден Россейни биринчилиги эм чемпионаты бошлагъандыла. Ол эришулге къыралы 368 бек кюлю спортучу къатышханды. Даражалы рейтингли да турнирге Къабарты-Малкъарны 13 адамы тошгенди.

Беш юнюно ичинде «Молодежный» спорт комплекседе эки ринде къатышханды баргандыла. Алауны кезиндеде спортчуларыбыз жети майдал алгъандыла. Юниорлары араларында 54 килограмм аурулукъда эрише, Астемир Борсов биринчи жерге тийишли болгъанды. Тамата жашуны араларында 63 килограмм аурулукъда алай жетишле Мурат Дышкочов жетгенди. Алауны экинси да тренер Асланбек Дышкочов юйретеди. Аны дагъыда бир спортучу Марат Дышкочов, 73 килограммда эрише, юнюночо жерге чыкгъандыла.

Азамат Кушев 67 килограмм аурулукъда командабызгъа кюшо майдал келтиргенди. Ол тренер Зубер Бѣуковну къолунда юйренеди.

Эришулде Шимал - Кавказ Федеральный округу келечилеринден Къабарты-Малкъарны командасына жетип болгъандыла. Аны къыралыбыз да тийишли къошумчулукъ этгендиле. Фатима Жаргупова (48 кг.), Белла (60 кг.) бла Анжелика (56 кг.) Каноквала доммакъ майдалла алгъандыла. Алауны тренерле Аюс Бадов, Заур Бѣуков эм Айдин Саралидзе юйретдиле.

Пенальтидени себеплиги бла

Лескен району Урхун элдене 1995-1996 жылда да футуаналаны араларында гиче футболдан турнир бардырылганды. Аны КъМР-ни Спорт, туризм эм куроурта министерствосу Эл спорт оюналы чеклеринде этдюргенди.

Эришулде ол команда къатышханды, ол санда Песев Осетия-Аланияны Никола эгинден да. Алауны Лескен району администрациясы чакъыргъанды. Майдангга чыкгъан футболчула жол болгъанлыкъга, хорлам ючюн журюшны къаты бардырып, сейрилик ючюн кѣргюзтѣдиле. Финалда уа биринчи жер ючюн сѣрмешине Урхун эм Терк району командалары бардырылганды. Берилген заманы кезуонде алчы белгилемегени себепли регламентге тийишлиликке бек кюлюно матчдан сора пенальтиге бла тохтадырыргъа тошгенди. Алай бла майданчы иелери 2:1 эсеп бла хорлагъандыла.

Бизни корр.

Операция

Тракторну жолгъа чыгарыны аллында

КъМР-де МВД-ни эм Ич ишлени министрствосуну жолда жоруюно къоркъуусулгуну къырал инспекциясы управленийыны планларына тийишлиликде 2011 жылда 18-чи апрельден 27-чи апрельгере дерге кезиуде республикада «Трактор» деген профиликтика операция бардырылды.

Аны баш борчу-ГИБДД-ни къулушчулары, тракторлары болгъан предпритиялагъа, учредженилагъа барып, алада бу торлю техниканы хайырлануу не хабда болгъанын тинтиду. Бѣк алгъа уа тракторла жолгъа чыгъа туруп омад ишден къайтхандай, алауны техника болууларына, регистрация белгилери, техника къараудан этгенликне шагъатлыкъ эткен талонлары болгъанына бла къалгъанына къарауду. Аны бла бирге уа тракторчулары саулууклары тинтидиле, алауны тракторчу-машинист уdstоверениларына, жол къагытыларына эс бурулды.

Былай шарты да белгилерге керекти. Тракторлар болгъан предпритияны барысыны онсу учулары да бу торлю транспортну къалай хайырлангъанына контрольну кючлерге борчулды. Ол борчуларына сансыс къараган, сыныгы, бузугу болгъан, кеси алына журюген машинаны жолгъа чыгаргъан, ишде хайырланган молк онсу учу администрация жууапха тартыллыкъларын унутургъа керек тоюлдоде.

Нальчикке УВД-ны ОГИБДД-сы.

Чачдырылуучу устройство табылганды

Право нызамны сакъланган органна къулушчулары 2011 жылда 22-чи апрельде контртеррорист операцияны чеклеринде бардырган разведка-излешу ишлени кезуонде Бахсан шахардан 4 километр узакълукъда, агъач ичинде, къолдан ишленген чачдырылуучу устройство тапкъандыла. Аны кючю 800 грамм тротилге тенге. Кеси да радио бла чачдырылды, ичи уа адамлагга кѣп хата этерча темир кескелден толду. Ары-бери элтирге къоркъуу болгъаны ючюн аны тургъан жеринде атырыргъа тошгенди.

Специалисте айтангъа кѣре, былай чачдырылуучу устройство Бахсан районда болгъан эм бола тургъан диверсия-террор актида кѣп жер хайырлангъандыла. Алайды да, ала граждандыла эм право нызамны сакъланган органна къулушчуларына къажуа койсоз саууладыла.

КъМР-ни оператив штабы.

Аныкой эми муслиман жамауаты дин ахлуубутЕКУЛЛАНЫ Халпашы жерси Залкъуф дуниндан кеттени бла байламлы, бушуу этип, жууукларына, ахлуларына къагысы сѣз береди.

УЧРЕДИТЕЛЪЛЕ-КЪАБАРТЫ-МАЛЪКАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЪСТВОС

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
БЕШПАЙЛАНЫ Муталип (баш редактору орунбасары), КЪОНАКЛАНЫ Хасан (баш редактору орунбасары, АХИКАЛАНЫ Владимир, ТЕКУБАЛЛАНЫ Лиса, ТОКУМАЛАНЫ Хусейн, ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретары).

ТЕЛЕФОНЛА:
42-341 Баш редактору орунбасары - 42-38-21 47-26-22. Жууаплы секретарь - 42-66-85.
Секретариат - 40-93-62. Корреспондент - 42-63-52.

РЕДАКЦИЯНЫ БЕЛОМЛЕРИ:
Жамаат-политика бѣлѣм - 42-67-68, 42-24-02.
Экономика бѣлѣм - 42-66-73.
Култур бѣлѣм - 42-75-82, 42-68-72.
Социальный политика бѣлѣм - 42-66-76, 47-27-59.
Жагъымлыкъла эм спорт бѣлѣм - 47-26-39, 42-66-71.
Психология эм реклама бѣлѣм - 42-37-94.
Табигыйат бѣлѣм - 47-31-28.
Сурат алычууа - 42-75-82, 42-66-76.
Бухгалтерия - 42-30-87.
Операторлар - 47-26-28, 42-39-65.

Редакция авторла бла къагыт журютемейди. Кюл жамаалгъа рецензия этилмейди эм ала артык къайтарылмайды.

Газетде басылганын материалда айтылган оюмда редакцияны оюму бла келишимге болуукду. Алай аныгъан хар зат ючюн, Россей Федерацияны басмын юсюнден Законну тийишлиликке, материалла авторлары кеслери жууаплыдыла.

Редакция авторларды 400 газет тизгинден (машина бла жагъымла 5-6 бет) кѣшип алмайды.

Газет Басмын эм асылмаи информацийны эркинликлери къоругуу жагы бла Къабарты-Малкъар район инспекцияда 1994 жылда 14-чо июньда регистрация этилгенди.

Регистрация номер — Н—0066. Индекс - 51832

Газетни басымгъа КъМР-ни Информатика коммуникацияла, жамаут бирлигинде эм жаш теюно ишлери жагы бла министрствосуну компьютер службаю хазыр этгенди.

Газет «Тетраграф» ООУ-ну типографиясында басылганынды. Нальчик шахар, Ленин алау проспекти, 33

Газетини ислерине талпыруу ючюн КъМР-ни почта нызамы федеральный Управленийгъа жууаплыды.

Телефонла: 42-06-51, 42-19-97

Газетини ронинагъа сатуу ючюн КъМР-ни «Роспечать» акционер обществою жууаплыды.

Телефон: 42-69-34

Номерге графике кѣре 19 сагъатда къол салындаы. 21.00 сагъатда къол салынганын.

ГАЗЕТНИ НОМЕРИНИ ЧЫГАРГАНЛА:
Темволаны Мухадим - дежурный редактор; Кетѣнчиланы Эльфия - жууаплы секретары орунбасары; Акушуланы Бѣруова (1,2-чи бетле), Зевзеваны Лида (3,4-чо бетле) - корректорла.

Тиражи 3530 экз. Заказ №1104

РЕДАКЦИЯНЫ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин алау проспекти, 5.

электронный почтасы: elbor_50@mail.ru